

Projekt *Uczę historii i teraźniejszości* jest współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu *Szkoła uczyca się*.

I.19	WSZYSTKIM RAZEM I KAŻDEMU Z OSOBNA. CO MNIE/TOBIE/NAM DAJE KONSTYTUCJA?	
I.19.1	Informacja dla nauczyciela	2
I.19.2	Przebieg zajęć.	3
I.19.3	Karta pracy ucznia.	4
I.19b	POLSKI OMBUDSMAN, CZYLI DLACZEGO POTRZEBUJEMY RPO?	
I.19b.1	Informacja dla nauczyciela	9
I.19b.2	Przebieg zajęć.	9
I.19b.3	Karta pracy ucznia.	10
I.19.4	Materiały pomocnicze	12

KODY QR DO MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH



Kod QR nr 0.
Materiał pomocniczy.



Kod QR nr 1.
Dlaczego warto znać Konstytucję?



Kod QR nr 2.
Ochrona wolności i praw w Polsce.
Prezentacja *.pptx (PowerPoint)



Kod QR nr 3.
Konstytucja RP.



Kod QR nr 4.
Ranking diamentowy.



Kod QR nr 5.
Internetowy formularz wniosku do
Rzecznika Praw Obywatelskich.

ZESZYT WOS

**I.19 WSZYSTKIM RAZEM I KAŻDEMU Z OSOBNA.
CO MNIE/TOBIE/NAM DAJE KONSTYTUCJA?**

I.19.1 INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Zagadnienie szczegółowe _____	I.19
Temat _____	Wszystkim razem i każdemu z osobna. Co mnie/tobie/nam daje konstytucja?
Czas realizacji _____	🕒 45 min.
Czego się dowiem? _____	Jakie wolności i prawa gwarantuje obowiązująca obecnie Konstytucja RP. Dlaczego jest ważne, aby konstytucyjne wolności i prawa były przestrzegane?
Dlaczego się tego uczyć? _____	Ponieważ „nieznajomość prawa szkodzi”, więc muszę znać swoje prawa i umieć dostrzec, kiedy są one łamane. Aby uświadomić sobie, jak ważna jest rola państwa jako rzeczywistego gwaranta wolności i praw.
Metody pracy _____	• analiza materiałów źródłowych (filmu, tekstu), • praca w grupach, • dyskusja, • ranking diamentowy.
Wyposażenie / materiały _____	• rzutnik multimedialny, • powielone karty pracy ucznia, • dostęp do internetu, • smartfony uczniów z dostępem do sieci.

I.19.2 PRZEBIEG ZAJĘĆ

Temat przewidziany na jedną jednostkę lekcyjną.

WSTĘP [🕒 10 min]

1. Wyjaśnij uczniom/uczennicom, co i dlaczego będzie przedmiotem lekcji. Zapytaj, jaki dokument pełni nadrzędną rolę wobec wszystkich innych aktów prawnych obowiązujących w Polsce – nawiąż do określenia „ustawa zasadnicza”. Zaprosz uczniów i uczennice do obejrzenia filmu

Dlaczego warto znać Konstytucję? [🕒 6:28 min].

→ 📱 Kod QR nr 1. Poproś młodzież o uzupełnienie tabeli znajdującej się w karcie pracy (zadanie 1). Następnie poproś, aby podzielili się odpowiedziami na forum klasy.

ROZWINIĘCIE [🕒 30 min]

2. Zaprosz uczennice i uczniów do pracy z tekstem *Konstytucji RP* z 2 kwietnia 1997 r. (rozdział II). Podziel młodzież na 9 grup oraz przydziel im artykuły (według kolejności wskazanej w tabeli w zadaniu 2). Ich zadaniem będzie ustalenie, jakich wolności i praw dotyczą (zadanie 2). Następnie zaprosz grupy do negocjacji i dyskusji, w wyniku których stworzą ranking diamentowy (zadanie 3) [🕒 10 min].
3. Poproś młodzież o przedstawienie trzech najważniejszych wolności/praw (pozycja 1 i 2 na

schemacie diamentu, po lewej stronie). Każda grupa prezentuje na forum klasy swój wybór wraz z uzasadnieniem. Zapytaj, czy uczniowie/uczennice mieli ewentualne problemy związane z ustaleniem kolejności wolności lub praw. W jaki sposób udało się im je rozwiązać? [🕒 10 min].

4. Wykorzystaj prezentację (→ 📱 Kod QR nr 2), by wyjaśnić uczniom/uczennicom, w jaki sposób państwo polskie zabezpiecza ustrojowo ochronę wolności i praw zawartych w Konstytucji RP [🕒 10 min].

ZAKOŃCZENIE [🕒 5 min]

5. Zastanówcie się wspólnie, czy któreś z wolności lub praw nie są w Polsce realizowane? Jakie negatywne konsekwencje to ze sobą niesie zarówno dla jednostki, jak i dla całej społeczności? [🕒 5 min].



Kod QR nr 1.



Kod QR nr 2.

RANKING DIAMENTOWY – OPIS METODY

Metoda ta pozwala dokonać hierarchizacji zagadnień/pojęć/informacji ze względu na ich ważność oraz umożliwia dostrzeżenie istniejących między nimi ewentualne zależności. Stanowi ona trening krytycznego myślenia, uczy, jak przeprowadzać analizę oraz uzasadniać własne stanowisko. W warunkach pracy w grupie uczy skutecznego komunikowania się, negocjowania i dyskutowania, akceptowania innych punktów widzenia. Praca z wykorzystaniem rankingu diamentowego:

- nauczyciel przedstawia problem do analizy,
- nauczyciel dzieli uczniów/uczennice na grupy,

- uczniowie pracując w grupach ustalają propozycje/odpowiedzi oraz hierarchizują je pod względem ważności,
- uporządkowane propozycje/odpowiedzi przybierają formę graficzną, postaci diamentu (patrz załączona karta pracy),
- grupy omawiają rezultaty swojej pracy, określając jednocześnie zależności między poszczególnymi odpowiedziami.

I.19.3 KARTA PRACY UCZNIĄ

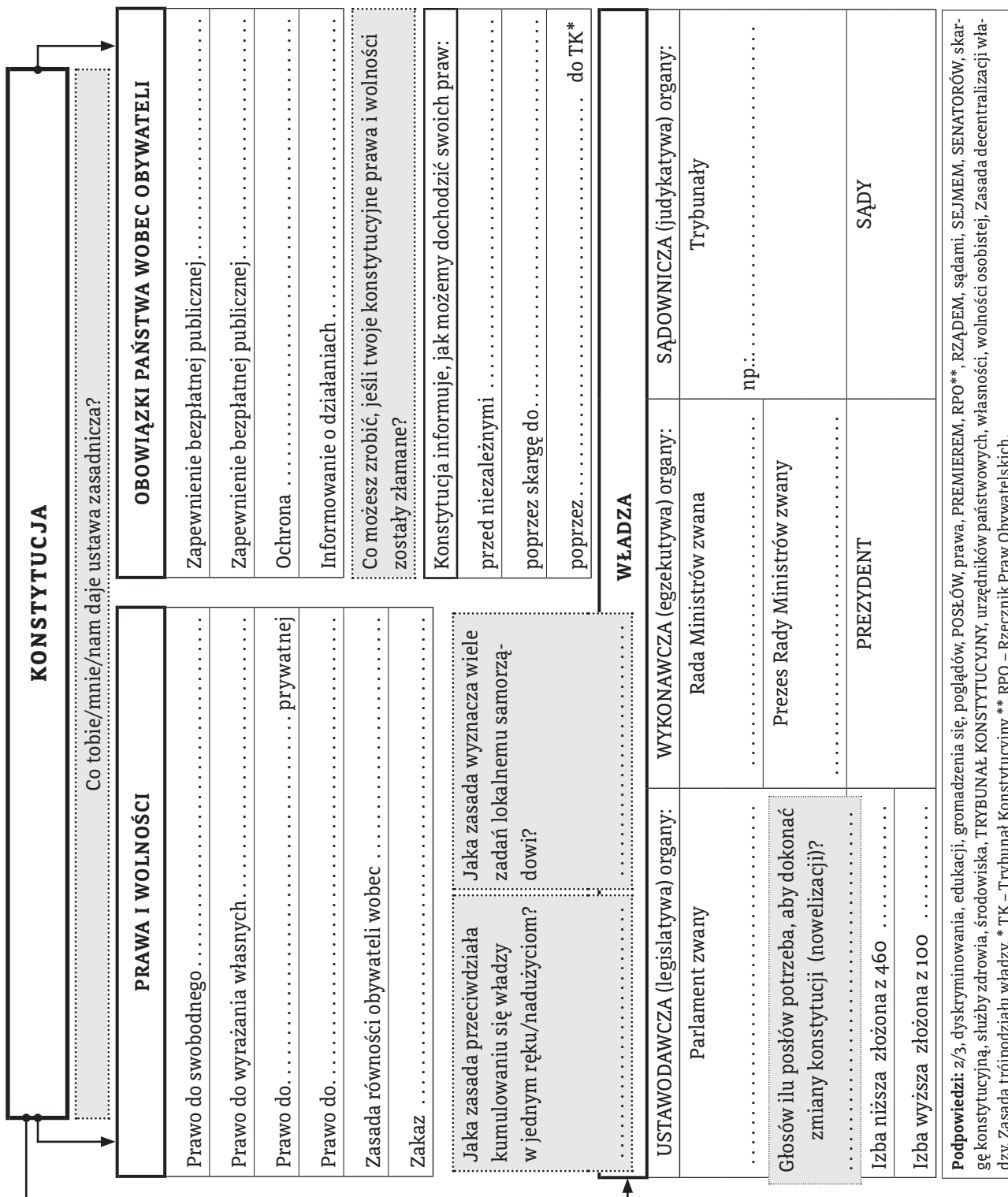
➔ Źródło 1. Film. Historia i terażniejszość, Stanisław Zakroczyński, *Dlaczego warto znać Konstytucję?* [⌚ 6:28 min]. → ■■ Kod QR nr 1. <https://vimeo.com/711755985/8aa915db2c>



ZADANIE 1.

Kod QR nr 1.

Na podstawie informacji zawartych w filmie uzupełnij poniższy schemat. W razie potrzeby skorzystaj z podpowiedzi umieszczonych w ramce pod schematem.



➔ Źródło 2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., rozdział II → ■■ Kod QR nr 3.
<https://bip.brpo.gov.pl/pl/konstytucja> [dostęp:18.09.2022].

ZADANIE 2.

Pracując w grupach wypiszcie prawa i wolności wymienione w rozdziale II konstytucji [źródło 2].

Gr.	Numer artykułu Konstytucji	Wolności i prawa
A	Art. 30, 31, 32, 33, 38, 39	
B	Art. 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46	
C	Art. 47, 48, 49, 50, 64, 76	
D	Art. 52, 53, 54, 58, 59	
E	Art. 57, 60, 61, 62, 63	
F	Art. 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72	
G	Art. 73, 74, 75, 77.1,	
H	Art. 77.2, 78, 79.1, 80	
I	Art. 34, 35, 36, 37, 55, 56	



Kod QR nr 3.

1. **Nietykalność osobista** – prawo, zgodnie z którym nie można być pozbawionym wolności, z wyjątkiem przypadków przewidzianych prawem.

2. **Domniemanie niewinności** – zasada procesu karnego głosząca, że oskarżony uważany jest za niewinnego, dopóki nie zostanie mu udowodniona wina.

3. **Przepadek rzeczy** – przejście własności określonych przedmiotów powiązanych w pewien sposób z popełnionym przestępstwem na rzecz Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku.

Oprac. na podst.: ↗ <https://kancelariapawlikowska.pl/prawo-karne-czym-jest-przepadek-w-rozumieniu-przepisow-prawa-karnego/> [dostęp: 31.08.2022].

4. **Wolność zrzeszania się** – każdy obywatel ma możliwość zrzeszania w stowarzyszeniach i fundacjach oraz w związkach zawodowych.

5. **Wolności związkowe** – uprawnienia związane z tworzeniem, organizacją oraz funkcjonowaniem związków zawodowych.

Oprac. na podst.: ↗ <https://www.rp.pl/prawo-w-firmie/art4417221-zwiazki-zawodowe-jakie-sa-wolnosci-zwiazko-we> [dostęp: 31.08.2022].

6. **Wolność zgromadzeń** – prawo do organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich.

7. **Prawo dostępu do służby publicznej** – możliwość ubiegania się o pracę w organach służby publicznej.

8. **Prawa pracownicze** – uprawnienia przysługujące pracownikowi. Wśród najważniejszych praw pracowniczych znajdują się: prawo do wynagrodzenia, prawo do premii, a także prawo do nagrody. Pracownik ma też prawo do urlopu wypoczynkowego. Prawo do wynagrodzenia zakłada, że musi ono odpowiadać rodzajowi pracy, a także kwalifikacjom, które są wymagane przy wykonywaniu danej pracy.

Oprac. na podst.: ↗ <https://praca.money.pl/poradniki/prawa-pracownika-w-przypadku-umowy-o-prace-o-czym-powinien-wiedziec-zatrudniony-6324953621825665a.html> [dostęp: 31.08.2022].

9. **Prawo do zabezpieczenia społecznego** – uprawnienia przysługujące pracownikowi w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę czy inwalidztwo lub po zwolnieniu z pracy (po spełnieniu dodatkowych warunków) oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego; prawo do zasiłku chorobowego, renty, emerytury i zasiłku dla bezrobotnych.

10. **Zasada dobra rodziny** – rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza rodziny wielodzietne i niepełne mogą liczyć na pomoc finansową państwa.

11. **Odpowiedzialność odszkodowawcza władzy publicznej** – za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

Źródło: ↗ <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-cywilny-16785996/art-417> [dostęp: 31.08.2022].

12. **Dwuinstancyjność** – zasada w postępowaniu sądowym, zgodnie z którą obie strony procesu mają prawo do odwołania się od orzeczeń i decyzji sądu pierwszej instancji do sądu drugiej instancji, np. od wyroku sądu rejonowego do sądu okręgowego, jeśli orzeczenie sądu pierwszej instancji nie jest według nich satysfakcjonujące.

13. **Jurysdykcja państwa polskiego** – prawo do korzystania z praw i wolności zawartych w Konstytucji RP przez osoby podlegające polskiej władzy państwowej.

14. **Ekstradycja** – wydanie przez państwo władzom innego państwa osoby przebywającej na terytorium państwa wydającego, dokonywane w sytuacji, gdy osoba ta podejrzana jest o popełnienie na terytorium państwa zwracającego się z wnioskiem o ekstradycję czynu przestępczego lub w celu odbycia kary.

Źródło: ↗ <https://isws.ms.gov.pl/pl/pojecia-i-definicje/letter,E,1.html> [dostęp: 31.08.2022].

15. **Prawo do azylu** – prawo do opieki prawnej, jakiej udziela cudzoziemcowi, obywatelowi innego państwa lub bezpaństwowcowi (azylantowi), państwo, na terytorium którego się znalazł.

16. **Status uchodźcy** – rodzaj zgody na pobyt w państwie przyznawany cudzoziemcom, którzy w obawie przed prześladowaniem, np. z powodu rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych, nie mogą lub nie chcą korzystać z ochrony kraju ojczystego.

Źródło: ↗ <https://migrant.poznan.uw.gov.pl/pl/slownik-pojec/status-uchodzcy> [dostęp 18.09.2022].

ZADANIE 3.

Pracując w tych samych grupach, dyskutując, negocjując i prezentując swoje stanowiska, rozstrzygnijcie wspólnie, które z wolności i praw (opisanych we wskazanych wam artykułach konstytucji) są dla was najważniejsze. Posługując się przygotowanym schematem, stwórzcie razem ranking diamentowy. Uzasadnijcie wybór trzech pierwszych praw. Zasta-

nówcie się, czy tworzenie jednego wspólnego rankingu było dla was łatwym czy trudnym zadaniem. Na czym polegały ewentualne trudności?

Uwaga: Schemat diamentu jest w osobnym pliku. → ■■ Kod QR nr 4.

1. wpisujemy jedną najważniejszą wolność / prawo		
2. wpisujemy dwie kolejne	2. wpisujemy dwie kolejne	
3. wpisujemy trzy kolejne	3. wpisujemy trzy kolejne	3. wpisujemy trzy kolejne
2. wpisujemy dwie kolejne	2. wpisujemy dwie kolejne	
5. wpisujemy jedną najmniej ważną wolność / prawo		

Uzasadnienie	
1	
2 (na schemacie diamentu pole oznaczone 2 po lewej stronie)	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 40%;">-</div> <div style="width: 40%;">-</div> </div>



Kod QR nr 4.

RANKING DIAMENTOWY

GRUPA:

1

2

2

3

3

3

4

4

5

ZESZYT WOS

I.19b POLSKI OMBUDSMAN, CZYLI DLACZEGO POTRZEBUJEMY RPO?

I.19b.1 INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Zagadnienie szczegółowe _____	I.19
Temat _____	Polski ombudsman, czyli dlaczego potrzebujemy RPO?
Czas realizacji _____	🕒 25 min.
Czego się dowiem? _____	Jakie są środki ochrony naszych konstytucyjnych wolności i praw? Jak należy napisać skargę/petycję do RPO?
Dlaczego się tego uczyć? _____	Abym wiedział/wiedziała, gdzie mogę szukać pomocy, gdy państwo łamie moje wolności i prawa.
Metody pracy _____	• analiza materiałów źródłowych (tekstu) • praca w grupach • dyskusja.
Wyposażenie / materiały _____	• rzutnik multimedialny, • powielone karty pracy ucznia • dostęp do internetu • smartfony uczniów z dostępem do sieci.


I.19b.2 PRZEBIEG ZAJĘĆ

Aktywność można zrealizować w czasie 25 minut.

WSTĘP [🕒 5 min]

Zapytaj uczniów i uczennice, czym zajmuje się Rzecznik Praw Obywatelskich oraz który kraj wprowadził ten urząd jako pierwszy (informacje podane w prezentacji).

ROZWINIĘCIE [🕒 30 min]

Podziel młodzież na grupy 4–5-osobowe. Wyjaśnij, że będą pracować nad wnioskiem do Rzecznika Praw Obywatelskich. Każdej z grup rozdaj karty pracy, w których znajdują się dwa opisy przypadków interwencji RPO (źródło 1 i 2). Każda z grup powinna wybrać jedno ze źródeł i w oparciu o nie przygotować swój wniosek do RPO. W materiale pomocniczym →  Kod QR nr 0. znajduje się kod QR odsyłający do strony z formularzem wniosku do RPO.

ZAKOŃCZENIE [🕒 5 min]

Zapytaj młodzież, co sprawiało im największe problemy podczas pisania wniosku.



Kod QR nr 0.

ZADANIE 1.

Poniżej znajdziecie opisy dwóch spraw, w których interweniował Rzecznik Praw Obywatelskich. Wybierzcie jedną z nich i opracujcie wnioski do RPO.

Źródło 1. *Uczniowie szkół podstawowych ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi mogą być dyskryminowani. Odpowiedź MEiN*

Uczniowie szkół podstawowych ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi mogą być dyskryminowani. System ocen zachowania naraża uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi na gorsze traktowanie (oceniając) w porównaniu z pozostałymi. (...) obecnie przepisy nie uwzględniają specyfiki funkcjonowania w szkole uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i nie służą realizacji zadań edukacji włączającej.

Nie gwarantują zwłaszcza, że zachowania wynikające bezpośrednio z niepełnosprawności, a mogące być odebrane jako trudne i „niegrzeczne” przez nauczycieli i innych pracowników szkół, nie zaważą na ostatecznej ocenie zachowania na świadectwie szkolnym.

Co mówią obecne przepisy. Ocenę zachowania uczniów reguluje ustawa o systemie oświaty. Ocenianie polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału (klasy), nauczycieli oraz uczniów danego oddziału (klasy) stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków ze statutu szkoły.

(...) Śródroczna i roczna ocena klasyfikacyjna zachowania uwzględnia takie podstawowe obszary, jak: wywiązywanie się z obowiązków ucznia; postępowanie zgodne z dobrem społeczności szkolnej; dbałość o honor i tradycje szkoły; dbałość o piękno mowy ojczystej; dbałość o bezpieczeństwo i zdrowie własne oraz innych osób; godne, kulturalne zachowanie się w szkole i poza nią. Szczegółowe kryteria oceniania zachowania są ustalane w statucie poszczególnych placówek edukacyjnych.

Na czym polegają problemy. (...) wewnątrzszkolne systemy oceniania często nie uwzględniają wprost sytuacji uczniów z niepełnosprawnościami,

Uzupełnijcie zamieszczony formularz wniosku. Wykorzystajcie informacje zawarte w materiale pomocniczym → ■■ Kod QR nr 0.

mi, mimo że obowiązek taki wynika z rozporządzenia. W tych wypadkach szczególnie krzywdzące mogą być przyjmowane przez niektóre placówki systemy punktowe, w których ocena zachowania wynika z sumy zdobytych w ciągu roku szkolnego punktów przyznawanych za konkretne zachowania i aktywności uczniów. Tymczasem uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi często nie są w stanie w ogóle podjąć działań, za które punkty są przyznawane. Może to wynikać z rodzaju i stopnia ich niepełnosprawności – w tym wypadku są traktowani gorzej w porównaniu z pozostałymi uczniami. W niektórych przypadkach może to stanowić nawet ich pośrednią dyskryminację ze względu na niepełnosprawność.

Zgodnie z rozporządzeniem, począwszy od klasy IV szkoły podstawowej, uczeń, który w wyniku klasyfikacji rocznej uzyskał z obowiązkowych zajęć edukacyjnych średnią rocznych ocen klasyfikacyjnych co najmniej 4,75 oraz co najmniej bardzo dobrą roczną ocenę klasyfikacyjną zachowania, otrzymuje promocję do klasy programowo wyższej z wyróżnieniem – tzw. czerwonym paskiem. W konsekwencji otrzymanie niższej oceny zachowania niż bardzo dobra – pomimo wysokich stopni z poszczególnych przedmiotów – uniemożliwia uzyskanie świadectwa z wyróżnieniem.

To kryterium jest szczególnie ważne dla uczniów kończących klasę VIII. W przypadku bowiem większej liczby kandydatów do klasy pierwszej szkoły ponadpodstawowej na pierwszym etapie postępowania rekrutacyjnego bierze się pod uwagę m.in. świadectwo ukończenia szkoły podstawowej z wyróżnieniem.

Wynika z tego, że uczniowie, którzy nie uzyskali co najmniej bardzo dobrej rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, mają mniejsze szanse na do-



Kod QR nr 0.

stanie się do wybranej szkoły ponadpodstawowej. W przypadku uczniów z niepełnosprawnościami, które wprost przekładają się na ich zachowanie, sprostanie temu kryterium wydaje się poza ich kontrolą. A zatem już na etapie rekrutacji do szkoły ponadpodstawowej ich szanse na dostanie się do wybranej placówki są mniejsze niż uczniów bez tego rodzaju niepełnosprawności.

Ocena z zachowania jest również brana pod uwagę przy udzielaniu stypendium za wyniki w nauce

Źródło 2. Łukasz Starzewski, *Gdy na religię chodzi mniejszość uczniów. Wystąpienie Biura RPO do dyrektorki szkoły*

Rzecznik Praw Obywatelskich zapoznał się z artykułem Onet. pl, w którym opisano organizację lekcji religii w liceum ogólnokształcącym w Częstochowie. W jednej z klas na lekcję religii uczęszcza sześcioro uczniów. W tym czasie pozostałe 22 osoby muszą czekać w bibliotece. Sytuacja ta wynika z organizacji lekcji religii – nie będącej przedmiotem obowiązkowym – w środku zajęć lekcyjnych. RPO jako organ konstytucyjny stojący na straży podstawowych praw i wolności z uwagą monitoruje kwestie dotyczące poszanowania wolności sumienia i wyznania. Niewątpliwie nauczanie religii w szkołach publicznych – mające swoje zakorzenienie w Konstytucji – stanowi istotny aspekt realizacji tej wolności. Sposób realizacji tego nauczania oraz ekspresji religijnej przez społeczność szkolną powinien jednak uwzględniać potrzeby i wrażliwość wszystkich uczniów i rodziców. W tej sprawie do Biura RPO regularnie wpływają wnioski

lub za osiągnięcia sportowe. Może być ono przyznane uczniowi, który uzyskał wysoką średnią ocen oraz co najmniej dobrą ocenę zachowania w okresie (semestrze) poprzedzającym okres (semestr), w którym przyznaje się to stypendium. (...)

Źródło: ↗ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-uczniowie-szczegolne-potrzeby-edukacyjne-mein-odpo-wiedz> [dostęp: 27.07.2022].

obywateli. Docierają też informacje dotyczące różnych aspektów organizacji nauczania lekcji religii w szkołach publicznych. Rozporządzenie MEN nie zawiera literalnego obowiązku umieszczania lekcji religii i etyki na pierwszych i ostatnich godzinach. Nie formułuje jednak również zakazu takiego ich organizowania. Wprost przeciwnie; z całości regulacji wykładanej w świetle postanowień Konstytucji oraz standardów międzynarodowych można wywieść zalecenia konstruowania lekcji w taki sposób, aby lekcje religii organizowane były w sposób zapewniający poszanowanie praw wszystkich uczniów. Wnioski z postulatem umieszczania lekcji religii na pierwszych i ostatnich godzinach wpływają generalnie od rodziców, których dzieci na religie nie uczęszczają. Zwracają oni uwagę na uciążliwość oczekiwaniami na dalsze zajęcia na tzw. okienkach. Wskazują też na pojawiające się u ich dzieci poczucie wykluczenia w związku z koniecznością spędzania tych godzin w świetlicy czy bibliotece.

Źródło: ↗ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-lekcje-religii-udzial-mniejszosci-uczniow> [dostęp: 22.08.2022].

Internetowy formularz wniosku do Rzecznika Praw Obywatelskich → ■■ Kod QR nr 5.

https://bip.brpo.gov.pl/wniosek/index.php?formularz=dla_wnioskodawcy [dostęp: 04.09.2022]



Kod QR nr 5.

WOLNOŚCI I PRAWA CZŁOWIEKA I OBYWATELA ZAWARTE
W KONSTYTUCJI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ Z 2 KWIECZNIA 1997 R.

Rodzaj wolności i praw	Wolności i prawa
Zasady ogólne	godność, wolność, równość – także płci, obywatelstwo polskie, prawa mniejszości narodowych, opieka dyplomatyczna, jurysdykcja państwa polskiego ¹³ ;
Wolności i prawa osobiste	prawo do ochrony życia, zakaz eksperymentów naukowych bez dobrowolnie wyrażonej zgody, zakaz tortur, nietykalność osobista ¹ , domniemanie niewinności ² , prawo do obrony, zakaz przedawnienia zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych, prawo do sądu, przepadek rzeczy ³ może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie, ochrona życia prywatnego, wychowanie dzieci zgodnie z przekonaniami rodziców, wolność komunikowania, wolność przemieszczania się po kraju, wolność sumienia, wyznania, słowa, prawa mniejszości, zakaz ekstradycji ¹⁴ ;
Wolności i prawa polityczne	wolność zgromadzeń ⁶ , prawo dostępu do służby publicznej ⁷ , do informacji publicznej, prawa wyborcze, prawo do petycji, wolność zrzeszania się ⁴ , wolności związkowe ⁵ ;
Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne, kulturalne.	prawo do własności, prawa pracownicze ⁸ , prawo do Bezpieczeństwa i Higieny Pracy oraz i urlopu, prawo do zabezpieczenia społecznego ⁹ , do ochrony zdrowia, pomoc na rzecz osób z niepełnosprawnościami, prawo do nauki, dobro rodziny ¹⁰ , prawa dziecka, wolność artystyczna i badań naukowych, bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona środowiska, polityka mieszkaniowa oraz ochrona praw lokatorów, prawo do nienaruszalności mieszkania, prawo do własności, ochrona praw konsumentów;
Środki ochrony wolności i praw	odpowiedzialność odszkodowawcza władzy publicznej ¹¹ , prawo do drogi sądowej, dwuinstancyjność ¹² , prawo do skargi konstytucyjnej, prawo wystąpienia do RPO, prawo do azylu ¹⁵ i statusu uchodźcy ¹⁶ ;

Źródło: ↗ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/konstytucja> [dostęp:18.09.2022].

SŁOWNICZEK

1. **Nietykalność osobista** – prawo, zgodnie z którym nie można być pozbawionym wolności, z wyjątkiem przypadków przewidzianych prawem.

2. **Domniemanie niewinności** – zasada procesu karnego głosząca, że oskarżony uważany jest za niewinnego, dopóki nie zostanie mu udowodniona wina.

3. **Przepadek rzeczy** – przejście własności określonych przedmiotów powiązanych w pewien sposób z popełnionym przestępstwem na rzecz Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku.

Oprac. na podst.: ↗ <https://kancelariapawlikowska.pl/prawo-karne-czym-jest-przepadek-w-rozumieniu-przepisow-prawa-karnego/> [dostęp: 31.08.2022].

4. **Wolność zrzeszania się** – każdy obywatel ma możliwość zrzeszania w stowarzyszeniach i funda-

cjach oraz w związkach zawodowych.

5. **Wolności związkowe** – uprawnienia związane z tworzeniem, organizacją oraz funkcjonowaniem związków zawodowych.

Oprac. na podst.: ↗ <https://www.rp.pl/prawo-w-firmie/art4417221-zwiazki-zawodowe-jakie-sa-wolnosci-zwiazko> [dostęp: 31.08.2022].

6. **Wolność zgromadzeń** – prawo do organizowania pokojowych zgromadzeń i uczestniczenia w nich.

7. **Prawo dostępu do służby publicznej** – możliwość ubiegania się o pracę w organach służby publicznej.

8. **Prawa pracownicze** – uprawnienia przysługujące pracownikowi. Wśród najważniejszych praw pracowniczych znajdują się: prawo do wynagro-

dzenia, prawo do premii, a także prawo do nagrody. Pracownik ma też prawo do urlopu wypoczynkowego. Prawo do wynagrodzenia zakłada, że musi ono odpowiadać rodzajowi pracy, a także kwalifikacjom, które są wymagane przy wykonywaniu danej pracy.

Oprac. na podst.: ↗ <https://praca.money.pl/poradniki/prawa-pracownika-w-przypadku-umowy-o-prace-o-czym-powinien-wiedziec-zatrudniony-6324953621825665a.html> [dostęp: 31.08.2022].

9. Prawo do zabezpieczenia społecznego – uprawnienia przysługujące pracownikowi w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę czy inwalidztwo lub po zwolnieniu z pracy (po spełnieniu dodatkowych warunków) oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego; prawo do zasiłku chorobowego, renty, emerytury i zasiłku dla bezrobotnych.

10. Zasada dobra rodziny – rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza rodziny wielodzietne i niepełne mogą liczyć na pomoc finansową państwa.

11. Odpowiedzialność odszkodowawcza władzy publicznej – za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

Źródło: ↗ <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-cywilny-16785996/art-417> [dostęp: 31.08.2022].

12. Dwuinstancyjność – zasada w postępowaniu sądowym, zgodnie z którą obie strony procesu mają prawo do odwołania się od orzeczeń i decyzji

sądu pierwszej instancji do sądu drugiej instancji, np. od wyroku sądu rejonowego do sądu okręgowego, jeśli orzeczenie sądu pierwszej instancji nie jest według nich satysfakcjonujące.

13. Jurysdykcja państwa polskiego – prawo do korzystania z praw i wolności zawartych w Konstytucji RP przez osoby podlegające polskiej władzy państwowej.

14. Ekstradycja – wydanie przez państwo władzom innego państwa osoby przebywającej na terytorium państwa wydającego, dokonywane w sytuacji, gdy osoba ta podejrzana jest o popełnienie na terytorium państwa zwracającego się z wnioskiem o ekstradycję czynu przestępczego lub w celu odbycia kary.

Źródło: ↗ <https://isws.ms.gov.pl/pl/pojecia-i-definicje/letter,E,1.html> [dostęp: 31.08.2022].

15. Prawo do azylu – prawo do opieki prawnej, jakiej udziela cudzoziemcowi, obywatelowi innego państwa lub bezpaństwowcowi (azylantowi), państwo, na terytorium którego się znalazł.

16. Status uchodźcy – rodzaj zgody na pobyt w państwie przyznawany cudzoziemcom, którzy w obawie przed prześladowaniem, np. z powodu rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych, nie mogą lub nie chcą korzystać z ochrony kraju ojczystego.

Źródło: ↗ <https://migrant.poznan.uw.gov.pl/pl/slownik-pojec/status-uchodzczy> [dostęp: 18.09.2022].

PREZENTACJA: OCHRONA WOLNOŚCI I PRAW W POLSCE

Patrz plik: I_19 prezentacja.pptx (Microsoft PowerPoint) → ■■ Kod QR nr 2.



Kod QR nr 2.

ZGŁASZANIE SPRAWY DO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Kto może złożyć skargę do RPO?

- Każdy, kto uważa, że państwo naruszyło jego prawa.
- Każdy, kto uważa, że jest nierówno traktowany z powodu tego, kim jest
- Osoba pozbawiona wolności, żeby poskarżyć się na nieludzkie traktowanie

Co może być przedmiotem skargi do RPO?

- Zmiany przepisów prawa
- Podjęcie rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego

Jakie są formy skarg kierowanych do RPO?

- WNIOSEK
- PETYCJA

Co powinien zawierać WNIOSEK do RPO?

- Imię i nazwisko oraz adres osoby składającej wniosek
- Opis sprawy, której wniosek dotyczy
- Dokumenty w formie załączników

Internetowy formularz wniosku

https://bip.brpo.gov.pl/wniosek/index.php?formularz=dla_wnioskodawcy

Co powinna zawierać PETYCJA do RPO?

- Oznaczenie podmiotu wnoszącego petycję
- Miejsce zamieszkania albo siedziby i adres korespondencyjny podmiotu
- Oznaczenie adresata petycji
- Wskazanie przedmiotu petycji [przedmiot petycji musi dotyczyć spraw będących w zakresie zadań i kompetencji RPO]
- Podpis [petycja składana w formie pisemnej powinna być podpisana przez podmiot wnoszący petycję albo przez osobę reprezentującą podmiot]

Jakie są inne sposoby działania RPO?

- Rzecznik działa też na rzecz osób, które nie zgłosiły się do niego, ale mogą być pokrzywdzone wadliwymi przepisami albo sposobem ich stosowania.
- Rzecznik stara się przeciwdziałać krzywdzie wskazując władzom, gdzie warto zmienić lub udoskonalić prawo.

Uwaga!

- Rzecznik nie zastępuje sądu.
- Nie jest adwokatem, który napisze pismo w sprawie.
- Wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich jest bezpłatny.

Źródło: <https://bip.brpo.gov.pl/index.php/pl/content/zlozenie-wniosku-do-rzecznika-praw-obywatelskich>

→  Kod QR nr 5.



Wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich

[Strona główna](#) [Formularz dla wnioskodawcy](#) [Formularz dla wnioskodawcy piszącego w czyimś imieniu](#) [Instrukcja do wniosku](#) [English version](#) [Українська версія](#) [Русская версия](#)

Formularz dla wnioskodawcy

* - oznaczenie pola, które należy wypełnić (zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2001 r. Nr 14 poz 147 ze zm.))

1. Dane wnioskodawcy:

Dane osobowe

Imię *

Pole wymagane, proszę wypełnić.

Nazwisko *

Pole wymagane, proszę wypełnić.

Adres e-mail (wprowadzając adres email wnioskodawca otrzyma odpowiedź na wskazany adres email)

Prawidłowo.

Organizacja

Prawidłowo.

Dane adresowe

Ulica lub osiedle*

Pole wymagane, proszę wypełnić.

Numer domu *

Pole wymagane, proszę wypełnić.

Numer mieszkania

Prawidłowo.

Miejscowość *

Pole wymagane, proszę wypełnić.

Poczta

Prawidłowo.

Kod pocztowy *

Pole wymagane, proszę wypełnić.

Kraj *

Pole wymagane, proszę wypełnić.

Inne dane kontaktowe do wnioskodawcy:

Prawidłowo.

2. Treść wniosku *

Pole wymagane, proszę wypełnić.

3. Załączniki

Wielkość pojedynczego pliku nie może przekraczać 20 MB. Ilość załączników nie może być większa niż 20 sztuk. Wielkość przesłanego wniosku nie może być większa niż 120MB (załączniki wraz z tekstową treścią wniosku).

Dozwolone są załączniki typu: .7z, .avi, .css, .csv, .dgn, .doc, .docx, .dwf, .dwg, .dxf, .geotiff, .gif, .gml, .gz, .gzip, .html, .jp2, .jpeg, .jpg, .m4a, .mp3, .mp4, .mpeg, .mpeg4, .mpg, .msg, .odp, .ods, .odt, .ogg, .ogv, .ott, .pdf, .png, .ppt, .pptx, .rng, .rtf, .svg, .tar, .tif, .tiff, .tls, .txt, .wav, .xhtml, .xls, .xlsx, .xps, .xsd, .xsl, .xslt, .zip, .zipx .

Wybierz pliki

[Wyślij wniosek](#)



Źródło: https://bip.brpo.gov.pl/wniosek/index.php?formularz=dla_wnioskodawcy
[dostęp: 13.10.2022].

Kod QR nr 5.